

FELELŐS SZERKESZTŐ: REINER FERENCZ.

MEGJELEN MINDEN VASARNAP.
Evensként 20 iv zenemelléklettel.
Egyes szám ára 20 krajczár, zenemelléklettel 30 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.
Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM

- IRODALOM: DR. BERÉNYI PÁL: *A könyvpiacról.*
- ZENE: WILLMOUTH BÓDOG: *A ház zenéről.* — Zenészeti hírek.
- SZÍNHÁZ: Színházi hírek.
- KÉPZŐMŰVÉSzet: NYÁRI SÁNDOR: *«A tavasz»* (Makart utolsó műve.) — Képzőművészeti hírek.
- ZENEMELLÉKLET: DOHNÁL PÉTER: *Magyar induló.* (Mutatvány az «Apollo» zenészeti folyóirából.)

A KÖNYVPIACRÓL.

Balog István: *Költemények.* Budapest, 1885. Nádor Kálmán kiadása. *Csitvari Krónika.* Folyóirat a múlt századból. Szerkesztő: Egy ven diák. Kiadta Budapest, 1885. Nádor Kálmán.

MINTHA a hal gátás átka szállta volna meg lyrikusainkat, vagy eltűntek volna mind, annyira csendes tőlük az irodalom. Találkozunk ugyan költeményeikkel itt-ott folyóiratokban vagy a napi lapok hasábjain, de köteteket csak nagy ritkán látjuk.

Kevesen vannak? Vagy nem írnak olyan költeményeket, melyeknek összegyűjtése megérdemelné a fáradságot?... avagy igaz volna, a mit a nagy angol historikus, Macaulay, vitat Miltonjában, hogy minden kornak megvan a maga költési formája és az emberiség, fejlődésével párhuzamosan, művelvén az epikát, a lyrát, a komédiát, mi kinőttünk abból a korból, melyben egy dal visszhangot kelt a szívekben?...

Nem. Nincsenek a mi lyrikusaink kevesen. Azokon kívül, a kik a Kisfaludy-és Petőfi-társaságban diplomatikus poéták-ként szerepelnek, még egész legiója van a fiatal költőknek, kik zengik dalaikat és nem lehet tagadni, hogy néha igazán meleg hangon és közvetlen őszinteséggel tolmácsolják érzelmeiket. Azután Macaulay jelzett állítását már régen megdöntötték maguk az irodalomtörténet írói. Mert valóban nem kellett a költészet filozófiájá-

nak paragrafusait bizonyítékul háborúba vinni, sőt távol fekvő okokkal se kellett bizonyítani, hogy látszólag fennáll ugyan az a paralellismus a költői fajok és a műveltség között, de tényleg azon regresszív okoskodás következménye az egész sententia, hogy az egyes korszakok, eszméik történelmi horderői mellett, legtöbbször megtalálták költőiket is. És ez nem lehetett másképp. A költő, mint a nemzet testének egyik tagja és kiváltképpen az a tagja, ki a nemzeti törekvések, küzdelmek és remények érlüktesítését legmelegebben, legközvetlenebbül átérezzi, sohasem lehetett más, mint kifejezője annak, a mi nemzetét, népét vagy az emberiséget lelkesítette. És nem értem itt kizárólagosan a lyrikusokat vagy az eposzok nagy mestereit; magok a legobjektivebb költészeti fajnak nagyjai Shakespeare, Molière, komédiájokban nemzetük, igen sokszor saját egyéni érzelmeiknek tolmácsolói. Ha tehát általában arról lehetne szó, hogy az író praedestinálja valami, akkor semmi esetben sem az emberiség általános műveltsége; a költőből csak az ember vagy a hazafi beszélhet és sohasem az a lény, kinek még száz évvel ezelőtt sejtelve sem volt a villamosságról és ma már útazik, beszél, erőt pótol e csodálatos fizikai hatalommal. A megnyilatkozás formájára vonatkozólag nagyon jól tudjuk, hogy a lépcsőzetes fejlődést nem tartotta be egy nemzet se. A francziáknak sokkal később született nagy lyrikusuk, mint nagy drámaírói és a németek legnagyobb drámaírója kortársa volt a legkiválóbb lyrikusnak. Irodalmunkban is hamarabb írta meg Katona «Bánk bán»-ját, mint Petőfi vagy Arany dalaikat és — hogy mindjárt ez utolsó nevét is felhasználjam Macaulay ellen — Aranynak mint epikusnak, mint legnagyobb epikusunknak, nem szabadott volna a mi századunkban élni, mert hisz ő azon kor gyermeke, mely műveltségi fokozatánál fogva a drámára van praedestinálva...

Kétségtelen tehát, hogy a lyrai termékek gyengeségében kell őket keresni arra, hogy miért találkozzunk összegyűjtött dalokkal oly ritkán; mert a közönség, bár mennyire beszél is, hogy fogékonytalan e költészeti faj iránt, még

most is veszi az elhunyt nagy lyrikusok köteteit...

És valóban, ha szétnézünk azok között a dalok között is, melyek, mint legjobbak itt-ott lapokban vagy folyóiratokban megjelennek, eléggé látjuk megokolva a közönség hideg és visszahúzódo magatartását. Néhol, ha akadunk is egy-egy sikerültebb formára, hát visszaborzadunk az affektált hangtól; ha van bennök közvetlenség, ijesztő az alak és a hang, melyen megszólalnak és ha néha van bennök őszinteség, akkor nehézkesek a fordulatok, alacsonyok a képek és szögletesek a hasonlatok.

Balog István, ki bár túl tett társain és szórványosan egy-egy költeményeivel nem igen jelent meg, hanem egyszerre lépett föl kötetével, nem kevésbé szűkölködik azon hiányok nélkül, melyekben társai tartózkodnak a kötetes kiadástól. O tud ugyan őszinte és közvetlen lenni, de igen gyakran éretlen és izléstelen. Így például, minő szép és magkapó «Hugomhoz» című költeménye, melyben arra kéri hűgát, hogy csak maradjon otthon a his hűlékban.

— Csak maradj te ottan, édes hűgom, lelkem,
Ott, hol még érző szív dobog a kebelben;
Ott, hol a jó erkölcs fakadó virága
Nincs beletaposva a bűnök sarába. —
Légy öre, gyámola szegény jó atyáknak,
Simítsd le redőit borús homlokának;
Sok az a harvan év... örömmek sok lenne,
Hát mikor több rossz, mint jó óra volt benne...
Ne bántsa lelkedet nagy remények vágya;
Nem a jólétben van szívünk boldogsága,
Örömet nyújthat a kunyhó is eleget,
Csak sorsával legyen a szív elégedett.
S ha talán erődöt haladná a terhe,
Melyet rád zúdít a szegénység kényszere,
Ne csüggedj el mindjárt — megsegít az isten:
Keress vigasztalást s egyhűlést a hitben;
Hisz' az ég angyali oda lenn is járnak...
Maradj te, a mi vagy: mezei virágnak.

Valóban, ha a költemény elejétől végig emelkedő hangban volna tartva és nem esnék le, mint e mutatvány vége felé is, e költemény remek lehetne. — És van még ilyen nem egy darab a kötetben. Így az az egész csomó, melyet «Sírvirágok» címen vett föl, vagy a «Nevemnapján» és «Süvölt a szél» kezdetű; de e csomóval szemben óriási azoknak száma, hol az őszinteség költőietlenné, ízetlenné lesz nála: Ott van az «Uraság-

főle» című költemény, vagy «*Bangó Bálint*» elbeszélés, mely utóbbinak nemcsak az a nagy baja, hogy gyakorta üres, hanem az is, hogy nincs kompozíciója és úgy látszik, mintha «*Bolond Istók*» lebegett volna szeme előtt. Általában Arany hangját, gondolatmenetét nagyon szereti Balog utánozni és hogy miért lesz ez iparkodás, azt igazolja a következő:

EMLÉKÜL

ismerni akarónak.

— Arany. —

Ha levette gyarló tested
Úgy, mint ideállá fested,
Lengne hozzád tiszta szárnyán
Ez a szellem: elbocsátám.

Így, ne óhajsd látni szembe:
Ember ő is, törpe, gyenge:
S tán beszét is, ha csalódnál
Alább tennéd... a valónál.

ARCZKÉPEM ALÁ.

— Balog. —

Arczom-mását nézegetve,
Ne fess magynak képzeletbe!,
Mert valóját ha meglátod,
Nagy lehetne csalódásod.

Ember vagyok én is, mint más, —
Bennem is van fogyatkozás:
De hisz' embert, ki gyöngye test,
Képzelhetsz-e tökéletest?

Tekintsd bennem — ha van — a jót,
Nézz el egy kis földi gyarlót:
S ha tán ezt is mérlegeleg —
Arnyék nélkül test nem lehet.

Általában vagy az nem ártott volna, ha a kötetet kissé megrostálva adja ki Balog, vagy még nem adja sajtó alá. Így azt kell hinnünk, hogy ő bár érzi a szépet és van szíve, van meleg kedélye, de szögletes és nincs esztétikai érzéke. A «*Vigasztalás*» című költeménye legalább ez utóbbit igazolja és köteté ehhez hasonlókban éppen nem szűkölködik. Nagy gyengéje még, hogy sokszor lapos és azt a hatást teszi, mintha erőnek erejével írni akarna; ilyen a «*Szabadban*» és «*Erdő mellett*» című két költeménye, a melyek különben jobban beillenek prózának, mint versnek.

A kompozíció gyengeségét és a sokszor nagyon is költőtlen Balog nyelvével iparkodik pótolni és ez sikerül is neki. Bár gyakorta itt sem tud különbséget népies és pórias között, de általában magyaros és szokóttései ügyesek. E tekintetben a «*Basa fája*» című elbeszélésében mutatja magát legkitünőbbnek. Kár, hogy ez az elbeszélés számtalanszor elcsépelet helyzetek és motívumok gyűjteménye, mert nyelve valóban jobb sorsra érdemesítené, mint hogy e kötetben maradjon. Mutatóul álljon itt a következő:

Doboz alatt a kanyargó Kőrös vize mentében
Állott egy fa, százados tölgy, valamikor nagy régen;
Ma is zengi a falusi fiatalság danája:
Vadászgatni a gyulai basa járt ki alája.

«Nosza szolgálj — mond a basa — száll a nap már nyugatra,
Fegyverkezzünk, lesbe menni gyors iramú rőt vadra;

Ne feledj el éles golyót, hegyes tört az emsére,
Se nyilvesszót, szívet sebzót, galambfira, gerlére.»

Szegény asszony, özvegy asszony így szólott a lányához:

Eredj lányom, Erzsi lelkem, az erdőről gallyat hozz;
Szárz rózsét, ropogósat, szilaj lángra lobogót, —
Még ma este Szűcs Bandival megtartod a kézfogót.

Elment Erzsi, rózsaszedni — meg is telt már hamvasa —
Lesbe ülvé, félénk vadra hasztalan vár a basa:
Se vad ordas, se gyors szarvas nem törí a csalitot,
De jön a lány, drága zsákmány, melyet nem is alított.

Foltatóul az van elmondva, hogy a basa a leányt elrabolta és a leány:

Oda szállt a kis gerlicze, oda szállott a lépre:
Ott is ragadt, meg is fogták, kalitkába tették be.
Mézes szóval, édes csókkal etetgettek, itatták —
Gyöngye szívet új szerelem új álmába ringatták.

És így megy ez végig rovására a kötetnek, hogy formát, nyelvet, verselési ügyességet ez egy költeményében találunk leginkább.

Még nem mondhatnók, hogy kár volt Balognak fellépni; mindenesetre csak hasznára válhatott volna, ha megrostálja, de legalább megtanulja, a jövőre való tekintettel, hogy nem minden irat költemény, mert verses a formája.

*

A «*Csittvári krónikák*», melyről még szólni akarunk nem mű és így nem is reflektálhat bírálatra; csak kiadvány, melyről könyvismertetésekben lehet szólni. De ha figyelembe vesszük tartalmának érdekességét és a kiadás gyengéit, nem lehet szó nélkül hagynunk e helyen sem. Nem akarjuk ugyan fölemlíteni, hogy milyen zűrzavaros akaródzás az, melylyel a címlapon a cím feliratot igazolja kiadó és szerkesztő. Szükség volt erre?!... Nem elég-e azt mondani, hogy Jókai beszél egy ilyen meg olyan című krónikáról és minden kiadványunk abból a korból hoz műveket, mi is felvesszük a címet?!... De azt akarva elhitetni, hogy a Jenőy Kálmán Csittvári krónikája, a mit most kezünkbe adnak, az legalább is irodalmi hebehurgyaság.

Különbben maga a kötet az irodalomtörténet irójának és tanulmányozójának fölötte becses kincs és e tekintetben kiváló dicséret illetheti meg a kiadót. Kár, hogy jegyzetek híjával, meg a különben is minden rendszer nélkül való szerkesztés mellett a nagy közönség, meg különösen a közép iskolai tanulók, kik a kiadványt nem kevés haszonnal lapozgathatják, nem igen fogják élvezhetni.

DR. BERÉNYI PÁL.

A KÖZZENÉRŐL.

A LEGTÖBB színháznál egész a mai napig is fentartotta magát a közzene kiállhatatlan szokása.

Hogy miért mondom kiállhatatlannak? majd kimagyarázom.

Legelőször is azon kezdem, hogy a vulgo «közzené» elnevezéssel illetett hangcsoportosulás egyáltalán nem nevezhető «zené»-nek azon értelemben, melyben vesszük azt, ha a helyet tekintjük, mely-

ben előadatik. Egy színházban, melyben, mint «Thalia templomában» a drámai művészet termékeit mutatják be a közönségnek, zenét egyáltalában nem kívánunk, de ha azzal is szolgálnak, legyen az a drámai termékkel egyenrangú. Valósággal azonban nem így áll a dolog. A közzenét illetőleg a színházi rendezőség részéről kiadatik a zenekar-igazgatónak, a mindenesetre mély zené értelméről taniskodó napi parancs, hogy az első felvonás után játszandó egy «rövid szomorú», a második után egy «hosszú víg»... stb. «darab». A zenekar-igazgató ennek értelmében az első felvonás után játszik «egy szöveg nélküli dal»-t Mel-delssohntól (nagyon szomorú!), melyet azonban éppen akkor kell abba hagynia, mikor a domináns négyesnek a septimája még nincs feloldva (még szomorúbb!), mert a színpadi gépész gyorsabban dolgozott, mint a zenekar; a második felvonás után pedig egy Strauss-féle «Galopp»-ot, melyet a hosszú köz miatt háromszorral többször kell ismételnie, mint ha tánczra játszaná, s így megy az tovább.

Azt kérde az igen t. olvasó, vajjon Ázsiában vagy Afrikában történnek-e ezen dolgok, mert Európában nincs az a neveletlen publikum, a mely az efféle botrányokat megtűrné. Pedig itthon történik ez, nálunk, Pesten, Bécsben, mindenütt. És hogy a publicum nem protestál, annak igen egyszerű oka van; nem veszi észre, és miért nem veszi észre, mert nem hallgat rá, mert közzenét egyáltalán nem szokás meghallgatni.

Itt vagyok, megérkeztem, a hová törekedtem: *Ha a közönség nem hallgatja meg a közzenét, akkor minek egyáltalában közzene?*

E kérdést már igen sokszor felvettem, de feleletet még csak most találtam, még pedig igen tekintélyes ember, dr. Hanslik tollából, a ki ezeket írja többek közt «Über Zwischenaktmusik» című cikkében: «A levegőt kellemes rezgésbe kell hoznia, a figyelmet félig elvonni, félig pedig felköltötenie. A zenének az a különös sorsa, melyben semmi egyéb művészettel nem osztozik, hogy a legfenségesebb és a legközönségesebb célokra használják egyaránt. Ez utóbbi akkor fordul elő, ha a hallgató nem akar egy bizonyos zenét hallgatni, hanem egyáltalán csak zenét akar hallani, az az érzékeit hangok által felcsigáztatni».

Tehát ő maga, ki különben ugyanezen cikkében a közzene mellett foglal állást, azt állítja, hogy azt nem hallgatják meg, csak valami zajra van szükség, mert a csendesség a felvonás-közökben nem alkalmas a hangulat fentartására. Azt kérd m, hogy néhány darab kanári madár nem felelné-e meg jobban a követelménynek, mint a legjobb zenekar, eltekintve a költségek aránytalan kisebbedésétől, a mi különösen a magánszínházak igazgatóinak szól. Így eleget tettek a «zajt szerető» közönségnek is, és a zenének, mint művészetnek a becsülete sem fog sárba típortatni.

Igenis, a közzene nem egyéb, mint a zenének és a zenészek egyaránt való kicsinyre becsülése, lealacsonyítása. Hát arra való a zene, hogy «kellemes rezgésbe» hozza a levegőt? Egyéb célja

nincs, és ha van is, a magasztosabb mellett vajjon megfér-e ez az alávaló is? Hát lehet-e valaki uralkodó herceg és csatorna-tisztító egy személyben?

Jellemző, hogy a közzenét illetően a zenészek, élükön Liszt Ferenczcel, az általam tolmácsolt nézetet vallják, míg ellenben a dramaturgok, első helyen Laube Henrik, az ellenpárton vannak. Tisztelet, becsület Laubenak és az összes drámai művészeknek, de a tapasztalat bizonyította, hogy a dramaturgoknak nincs zenei érzékük és soha zenét egyedül nem hallgatnak élvezettel, a színházban pedig a zenét eszköznek tekintik a saját céljaikhoz, s azt hiszik, hogy ez által valami igen magas polezra emelték.

En egyáltalán nem akarok senkivel sem, s legkevésbé a világhírű Laube Henrikkel dramaturgiai vitába bocsátkozni, mert az nekem, mint zenésznek, nem lehet szakmám, de abban az egyben, úgy hiszem, mégis nekem van igazam, hogy a felvonás-köz a hallgatónak épp oly szükséges, mint a színésznek. A felvonás-közben a hallgató még egyszer átgondolja a hallottakat, s kipihen a fáradtságot, melyet a hosszas figyelés okozott; majd beszélgetésbe elegyedik szomszédjával, vagy éppen kimegy a teremről a friss levegőre. Mire való itt a zene?! A publikum nem zeneértő része úgyis «siket» fülekkel bír a zene iránt, a zeneértőt pedig zavarja; ez utóbbi tény magamon tapasztaltam, hogy kénytelen vagyok a legnagyobb figyelemmel oda hallgatni, bármily körülmények közt lépjen is fel a zene, s e figyelem minden egyéb működésemet tökéletesen absorbeálja. Így tehát, a helyett, hogy pihenék, a zenére figyelek, s a folytonos figyelés által annyira kifáradok, hogy a következő felvonást nem tudom figyelemmel kísérni.

Így tehát a publikum egy részét gátolja, a másiknál pedig mitsem használ. Ennélfogva a közzene lehet vagy *ártalmas*, vagy *hasznos* s így mindkét esetben mellőzendő.

A dramaturgok legnagyobb argumentuma a zenészekkel szemben az, hogy Beethoven, Mendelssohn, Volkmann s többek a zenészek legjobbjai közül irtak bizonyos drámákhoz közzenéket.

Erre nézve el kell mondanom azon esetet, melyet megéltem néhány évvel ezelőtt a «Szent Iván éji élmény» előadásán. Engem különösen a zene érdekelt s e célból mentem el a színházba partitúrával a kezemben. De — ember tervezte, isten végez — ez egyszer azt végezte, hogy ne halljam a zenét, mert legnagyobb szerencsétlenségemre két bölcsész mellé kerültem, a kik a magyar irodalmat választották szakmául, egyetemi kifejezéssel élve: «modern philologusok», a kiket jól meg kell különböztetni a «classicus philologusoktól», a nyelvészet hívnaitól, mert csak «holt» nyelvekkel élnek. Ez a két úr csöndes volt, de csak addig, míg a függöny legördült. De alig kezdé rá Mendelssohn műsája «kellemes rezgésbe» hozni a nemzeti színházba összegyűlt légtömeget, a két «böles» is elkezdte fenhangon kritizálni a darab fordítását, nyelvezetét és czítálni az egyetemi előadásokon hallgatott kritikákat és dramaturgiai szabályo-

kat. Természetesen én csak láttam a zenét az előttem fekvő partitúrában, de hallani nem hallottam egyebet, mint «kellemetlen rezgést» a zenekarból és még sokkal kellemetlenebbet szomszédaim szájából. Az utolsó felvonás közben végre rákerültek figyelmes szomszédaim a zenére is, mert az irodalomtörténetben ez is tel van említve, és következőleg nyilatkoztak: «Igen kellemes kis muzsikája van.» Onkéntelenül is eszem: e juttott ama bizonyos porosz hadnagyocskák, ki a kölni dom láttára meghatottan ekként kiáltott fel: «Colossal schneidiges Local?»

«Szegény Mendelssohn ha tudta volna,
Dehogyan szült volna engemet!»

Így sóhajtott szegény partitúráim, midőn otthon visszaraktam szekrényébe azon meggyőződéssel, hogy én azt a művet mindig csak *látni* fogom, de *hallani* soha.

Tény, hogy a jó zene is egészen élvezés a nagy publikum magaviselete folytán, de ha nem is veszne el, oda sorolandó az «ártalmas» közzenék kategóriájába, a mennyiben a hallgató pihenő idejét tönkre teszi s így figyelmét a darab iránt csökkenti.

Szolgáljon vigasztalásul azon tény, hogy Magyarország legelső művészeti intézetében, a nemzeti színházban már régóta beszüntették a közzenéket. Vajha a többi színházak ebben a tekintetben is oly mérvadónak teki tenék e szinpadot, mint egyébként, hogy a dráma élvezete mindenütt oly zavartalan legyen, mint itt.

A «hasznos» és «ártalmas» közzenékről már szóltam s így még hátra volna a «hasznos» és «szükséges» közzenékről szólnom, a melyek hiányában azonban be kell fejezni közleméyemet.

WILLMOUTH BÓDOG.

Felhívjuk t. olvasóink figyelmét az «Apollo» zenészet folyóiratnak lapunk mai számához mellékelt mutatványára.

ZENÉSZETI HÍREK.

~ FOLYTATVA multheti összeállításunkat a zenei produkzióról a lefolyt évben, ezúttal a zenekari novákat mutatjuk ki. **I. Szimfoniák:** *D-dur szimfonia 16. mű*, Scambattól (Bécs); «Aus der Ritterzeit», Hartmann Emiltől (Berlin); *Es-dur 1. szám*, Borodine Sándortól (Drezda és Berlin); *C-dur 2. szám*, Lassentől (Berlin); *Szimfonia*, Cowentől (London); *C-moll 2. szám*, Gleich Ferdinándtól (Drezda); *Szimfonia*, Malling Ottótól (Kopenhága); *C-dur*, Courvoisier-től (Düsseldorf); *1. Szimfonia*, Hochberg gróftól (Boroszló); *F-dur 2. szám*, Dräsecketől (Weimar, Berlin); *B-dur*, Parkhursttól (Worcester); *C-dur*, Fuchs Róberttől (Bécs); *7. szám*, Bruckner Antaltól (Lipce); *Es-dur 2. szám*, Gernsheimertől (München); *F-dur 3. szám*, Brahmstól (Bécs, Wiesbaden, Köln, Berlin, Meiningen, Lipce, Frankfurt, Drezda, Amsterdam, Manchester, London, Hamburg, Boston, Gotha, Basel); *Freybir*, Mathieutól (Löwen); *Sakuntala*, Kaan Henriktől (Prága); «Les Adieux», Raway Erasmus-tól (Bruxelles); *Niövana*, Bülowtól (Wei-

mar); *Auf der Wartburg*, Bungerttől (Creuznach). — **II. Nyitányok:** *Kätchen von Heilbronn*, Naumanntól (Drezda, Boroszló); *Cain*, Heubergertől (Lipce, Bécs); *Des Meeres und der Liebe Wellen*, Hagertől (Bécs); *Torquato Tasso*, Pénavairetől (Páris); *Bernhard von Weimar*, Rafftól (Bécs); *Hussitska*, Dvořaktól (Berlin); *Romeo und Julia*, Rafftól (London); *Frau Aventure*, Holsteintől (Berlin); *Olaf Trigrason*, Henriques Róberttől (Kopenhága); *Lustspiel-Ouverture*, Smetalatól (Berlin); *Ünnepi nyitány*, Müller-Hartungtól (Weimar); *Braut von Messina*, Rehbaumtól (Berlin); Szimfoniai előjáték Corneille *Pompejusához*, De Hartogtól. — **III. Egyéb zenei művek:** *Variációk*, Knorr Ivántól; *Die Jagd nach dem Glücke*, Nicodétől (Lipce); *Szerenád*, Hoffmanntól (Berlin); *Salve Polonia*, interludium Liszt «Stanislaus» című oratoriumából (Weimar); *Eroica*, Rubinstein-től (Sz.-Pétervár); *Invocatio* és *Polonaise héroïque*, Ritter Théodoretól (Páris); *Sérénade*, Gouvytól (Páris); *Szerenád*, Fink Hanstól (Bécs); *Die Rebe*, Rubinsteintől (Bécs és Berlin); *Fantasie*, Rheinbergertől (Frankfurt). — **IV. Hegedű-versek:** Hans Sitt (Zwickau); Sauret Emil (Stettin); Reutset (Basel). — **V. Hárfaverseny:** Reinecke (Lipce). — **VI. Vonós négyesek:** Herzogenberg (Berlin); Dräsecke (Drezda). — **VII. Ötösök:** Smyth, Scholz Bernhard (Frankfurt) és XXIV. Herik Reusz hercegtől. — **VIII. Kilenczesek:** Lachner Ferencz, nonett vegyes hangszerekre egyedül (Budapest). — **IX. Zongoraversenyek:** *H-moll*, Eugène d'Alberttől (Berlin); Louis Brassin (Pétervár). — **X. Kettősök** zongora és hegedűre: *D-dur 33. szám*, Fuchs Róberttől (Bécs); fuvolával: Reinecketől; gordonkával: Strauss R.-tól. — **XI. Triók:** *F-moll*, Dvořaktól (Bécs); *G-moll*, Smetanatól (Bécs); *E-moll*, XXIV. Henrik, Reusz hercegtől (Bécs); Kremser (Bécs). — **XII. Vokális művek:** *Sainte Cécile*, oratorium De Dossetól (Lütich); *Vicentius de Paulo*, oratorium Heintzertől (Amsterdam); *Der Stern von Betelehem*, Riel Frigvestől (Berlin); *Ajarihb*, Hast Marcustól (Glasgow); *Rebecca*, Frank Césartól; *Espoir*, Lefebretől (mindkettő Bruxellesben); *Denken will ich...* Rheinbergertől (Berlin); *Iphigenie auf Tauris*, Gouvytól (Lipce); *27-ik zsoldár*, Thorne-tól (London); *Russelka*, Kosatsenktől (Sz.-Pétervár); *The Rose of Sharon*, Mackenzietől (Norwich, London); *Frühlingsnacht*, Kovarovičtól (Prága); *Geb's dir wohl, so denk an mich*, Liederreiger, *Rhapsodie*, mind a három Blaubergertől (Bécs).

~ A DREZDAI UDVARI SZÍNHÁZ elfogadta Kienzl gráci zeneszerző «Urvasi» című új operáját, melynek szövege Kalidasa ind költeménye után készült. Először augusztus 1-jén fogják adni.

~ HANGVERSENY. Az angol kisasszonyok budapesti intézetében e hó 7-én ismét igen sikerült hangverseny volt. Ez intézet, mely *Schreiber Janka* úrhölgy főnökne kitiűnő vezetése alatt áll, növendékeinek minden nyilvános vizsgájával bizonyítja a szép haladást, melyet a növendékek az igazán kitiűnő vezetés és tanerők alkalmazása mellett tanusítanak. A jelen hangverseny az intézet jeles zeneoktatásának a dicsérete, melyet mi *Igersics* kisasszonynak adjuk ki legbővebb mértékben, mint a kinek tanítványai az estén a közönség

tetszését első sorban vívták ki az általuk előadott zongoradarabok szabatos és átgondolt előadásával. Igy Crony Alice k. a. a Rheinberger-féle fugát, Pikéty, Török, Bideskuty és Sivó kisasszonyok Moszkowszky Boleroját, Toch Ilona k. a. Kintner Károly tanár «Valse brillante»-ját és Vojnits Margit k. a. Liszt «Erlkönig»-jét élvezetes előadásban exekutálták, mely egy vizsgahangversenyhez támasztott igényeket messze túlhaladta. Különösen Vojnits k. a. játéka méltó tetszésben részesült, melyhez mi is hozzájárulunk. Rieger Stefánia, Panits, Balogh, Uruszký és Széchenyi kisasszonyok (Walzel k. a. tanítványai) is tetszettek. Előbbi Spindler «Hullámok tánczát», az utóbbi négy hölgy Schuhmann Róbert «Czigányélet»-ét adta elő. Szép előmenetelt tanusítottak még: Pulay Lujza k. a. (Bach: Prémabule); Andrányi Eugénia (Mendelssohn Scherzo-Caprice); Florian Helena és Scaramelli Pepina k. a. (Liszt: Die Zelle in Nonnenwerth); Keresztszeghy Klotild (Bartay: Une nuit sur la mer); Nedeczky Málna (Raff: Impromptu-Valse), továbbá Kubinyi, Domahidy, Kollonics és Duha kisasszonyok, kik Liszt rohamindulóját adták nagy bravourral elő. A hangversenyt Reinecke karácsonyi kantatája fejezte be, mely *Szibó* tanár betanítása mellett úgy a magán, mint az összesek stilszerű előadásával nagy tetszésben részesült.

~ BRAMBACH JÓZSEF Bonnban élő zeneszerző «*Ariadne*» cím alatt új operát fejeztet be. Szövegét Freudenberg Ottó írta.

~ ADLER-DEVRIËSS ASSZONY hosszas távollét után először lépett fel a párisi nagy operában mint Margit, Gounot «Faust»-jában. A párisi lapok dicsérik Gailhard igazgatót, ki a kitűnő énekesnőt újra megnyerte az opera számára. A bevétel az este 21,000 frank volt. Érdekes a fellépésben az is, hogy a mostani igazgató Gailhard, midőn Fides Devriës 1871-ben legelőször lépett fel ugyane szerepben a párisiak előtt, szintén akkor debutált Mephistó szerepében.

~ A BERLINI PHILHARMONIAI TÁRSULAT fennállása — mely egy idejig nagyon kérdéses volt — ismét biztosítva van. Néhány gazdag műbarát 30,000 márka biztosíték-összeget írt alá, úgy hogy a társulat 67,960 márka vagyonnal kezdette meg az új évet. A társulat ezután évenként csupán tizenkét hangversenyt ad, melyek vezetésével Joachim és Klindworth bíztak meg.

~ BÜLOW ELBOCSÁTTATÁSI KÉRVÉNYE, melyet mi is egy német lap nyomán hoztuk, a «Meininger Zeitung» szerint valótlán.

~ A BERLINI ÉNEKAKADÉMIA hangversenyén egy elsőrendű fiatal zongoraművész tűnt fel. Sauer Emil a neve, ki tanulmányait Liszt és Rubinsteinnél végezte. A 22 éves művészt csak Eugène D'Alberthez hasonlítják a berlini kritika, kinek fellépését a legkritikább siker koronázta.

~ A DARMSTADTI UDVARI SZÍNHÁZBAN e hó elején adták először Willem de Haan új operáját «*Die Kaiserstochter*»-t. Szövegét Jacoby Vilmos írta.

~ A BÉCSI UDVARI OPERASZÍNHÁZBAN a «Fekete Domino» minapi előadásán azt azt újítást alkalmazták, hogy a cselekvést a 17-ik századból napjainkba tették át.

A szereplők természetesen modern kosztümben jelentek meg. Angelát Lucca Paulina énekelte.

~ A PÁVIAI FRASCHINI-SZÍNHÁZHoz dr. Bottagioso nevű műkedvelő «*Alaimo di Lentini*» czímmel új operát nyújtott be. Az igazgató elő is adatta, de a mű a közönség óriási kacagása között megbukott.

~ A BRÉMAI SZENÁTUS Angelo Neumannt a színház vezetése alól felmentette és helyébe Sengert, a városi színház főrendezőjét nevezte ki igazgatónak, kit Neumann ajánlott saját helyére. Neumann maga a prágai színház vezetését veszi át.

~ BÜLOW Moszkvában Beethoven G-dur és Es-dur zongoraversenyeinek előadása által annyira elragadta a közönséget, hogy hangversenyét Beethoven sonatájának (37. mű) előadásával meg kellett toldania.

~ MARIE SASSE t, ki annak idején mint az «Afrikai nő» első Selikája oly nagy diadalokat aratott és később a drámai énekművészet tanítása által nagy hírnévnek örvendett, a francia közoktatási miniszter az «*Officier de l'Académie*» czímmel tüntette ki.

~ FÉLIX CLEMENT, a zene terén híres tudós, meghalt Párisban.

~ DAVID FERDINAND az elhalt lipcei híres versenymester hegedűje 17,000 márka vételárért Zajic Florian strassburgi zenedei tanár birtokába ment. A szóban forgó hegedű a leghíresebb «*Guiseppa Guarnero del Jesu*»-k egyike.

A BERLINI ZENESZERZŐK EGYESÜLETE 300 márka díjat tűzött ki egy zongoranegyesre (Klavier-Quartett). A pályaművek Eichberg Richárd titkárhoz küldendők Berlinbe, Köpnikerstrasse 117. Benyújtási határidő folyó évi augusztus 15. Bírálok: Dorn, Rheinberger és Wüllner tanárok.

SZÍNHÁZI HÍREK.

== NÉPSZÍNHÁZ. A tenorista kérdés végleges elintézését czélozva, a népszínház igazgatósága mindent elkövet. Hogy törekvéseinek őszinteségéről a közönség meggyőződjék, minél több próbát tesz meg Evva úr, hogy a közönség és sajtó is latba vehesse befolyását a szerződéseknél, sőt e quasi nyílt vizsgálat alkalmával az ingerencia nagy részét a közönségnek engedi át. Hogy aztán kevés vagy nincs alkalmas énekes, az nagy baj, melyen sem igazgató, sem közönség segíteni nem tud. *Mezey Mihály*, a győri tenorista-vendég egyenes visszautasítást tapasztalt pénteken a közönség részéről, épen úgy, mint a várszínházi debut alkalmával. Hangja ugyan nem érczelen, de vékony és azt a hatást teszi, mintha fésűn és selyempapíronon át inkább trombitálna, mint énekelne. A mellett alakja igénytelen, játéka kezdetleges és formát-

lan, kiejtésébe erős idegen accentusok vegyülnek. Mind oly hibák, melyek a népszínház tenoristái állására diskvalifikálják. Szóval nem vált be; — vivat sequens.

== A NÉMET SZÍNHÁZBAN a héten Haase Frigyes folytatta vendégszereplését, melyet a közönség változatlan figyelemmel kísért. A hét folyamában néhány oly szerepét ismételte, melyekben különösen nagy tetszést aratott. Így a «*Beiden Klingsberg*» eddig már háromszor került színrre, a «*Parthie Piquet*» és «*Wahn und Wahsinn*» kétszer. Szerdán *Don César von Bazano*, D'Ennery német feldolgozása, nálunk is kedvelt repertoire-darabjában lépett fel. A német feldolgozásban az az érdekes, hogy Helene von Racowitza, Lassalle Ferdinand neje tollából ered, ki miatt tudvalevőleg Lassalle párbajban megöletett. A régi romantizmus szerepeit is az eredetiség- és genialitásra való törekvés jellemzi. Hogy a kalandor Don César par excellence romantikus szerep, legjobban az a körülmény bizonyítja, hogy Hugo Viktor «*Ruy Blas*»-ából van extrahálva. Ez «eredeti és genialis» hang a magyar színészekből, a fiatal Lendvai Márton halálával kiveszett. Utána ketten próbálkoztak meg a szereppel. *Feleky* és *Nagy Imre* és Kolozsvárt *Kovács Gyula* is játsza. Feleky csak egyszer, a még régi várszínházban személyesítette Csásart kevés sikerrel. *Nagy Imre* Csásárja deklamáló hős, kinek az első két felvonásbeli jeleneteit nem értjük meg. Kovácsé pedig még ros-zabb. Az ő Csásárja egy durva, szalkás, majdnem brutális rabulista, ki a noblesse határát még csak nem is érinti. Haase a szerep psychologiai strukturájában nagyszerű, a kivitelben fogytékos, mert külső szerep egyenesen felmondják a szolgálatot. A beszéddel művészien fest és jellemez, az arcz ismét egy fenséges physiognomiái studium, de a mozdulatokban nem a sanguinikus par métier eredeti verekedő lovag nyilvánul. Itt Haase határozottan rabja művészi valójának, anyagi részének. De ha ettől, a nagy művész magas életkorát (Haase 61 éves) tekintve, abstrahálunk, Csásár is grandios alakítása e csodálatos színésznek. Az éles karakterisztika, a finom gúny és az akasztófa humora nála járhat iskolába. A fősúlyt Haase ezekre, mint speciális fegyverekre fektette. A kedély kicsillamló mélegsége csak halvány gyöngye sugarakban tör elő, de a pathetikus beszéd az ő egyszerűségében és a gondolatok tiszta szétválasztásában, a nemes és mérsékelt tűz, melylyel deklamált, egyik a legszebb gyöngye volt, mit az előadó mű észet produkálhat.

== A HALLEI új városi színházat a budapesti királyi opera mintájára az Asphaleia-rendszer szerint fogják berendezni.

== SARAH BERNHARDT gyengélkedik, hogy azonban a «*Theodora*» előadásai megszakítást ne szenvedjenek, a Porte-Saint-Martin-színház igazgatója gondoskodott helyettesről. Ez Braudes k. a., a Vaudeville színház tagja, ki legközelebb Nizzába megy, hogy az ott tartózkodó Sardouval Theodora szerepét betanulja. Érdekes a dologban az, hogy Dumas is ajánlkozott a szerep betanítására az esetben, ha a kisasszony nem mehet Nizzába.

= FELEKI MIKLÓS színgazgató s Temesvár városa között tárgyalások folynak oly czélből, hogy Feleki budai társulata, Blaháné asszonynyal együtt, ápril 5-től 30-áig Temesvárott játszszzék.

= KASSÁN múlt hétfőn került színre Jókai Mór «Arany ember» drámája. Ez alkalommal a színház oly kicsinynek bizonyult, hogy az érdeklődő közönség fele alig fért be, minek következtében Csóka színgazgató másnap megismételte a darabot. Híre járt, hogy Jókai is meglátogatja ez alkalommal választókerületét. A színészek kitétek magukért. A darab ügyes kezeléseért Kazaliczky Antal elismerést érdemel, ki ezenkívül Timár szerepét is sok bensőséggel játszotta. Tőkés Emilia, kinek utalomjátéka volt, Follinusé és Tolnainé szintén sok tapsot kaptak.

= SZATHMÁRON február 1-jén került először színre Margittay «Ezres bankó» című népszínműve. Az előadás összevágó és élénk volt, úgy hogy kielégítette volna a fővárosi igényeket is. Különösen Gerőfyné (Sas Ferkéné) gyújtó dalai, kedves játéka egészen elragadta a közönséget. Dícséretet érdemelnek: Cs. Szabó II a (Évi), Fehérvári (Kelemen Mihály) és Kis János (Pista). — Ugyanott e hó 8-án kerül először színre «Bukov» látványos színmű, és 16-án Berczik legújabb vígjátéka, a «Protectio».

= WESSELY K. a Bécsben az általános kihallgatáson átnyújtotta kérvényét ö felségének, a Bürgszínház kötelékéből való elbocsáttatását kérelmezve.

= SARAH BERNHARDT, hír szerint, végkép elválk férjétől, Damala úrtól, hogy egy gazdag angolnak nyújtsa kezét. Az angol mint Theodorát imádta meg anynyira a divát, hogy följánlotta neki szívét és millióit.

= LECOCQ új operetteje «Az ördög leánya». Mint már egyszer említettük a libretto Lafontaine két összeolvasztott meséjéből készült. A főszerepet Boufflar Zuelma párisi soubrette fogja játszani, ki az átöltözködésben speciálisan művésznő. Lecocq operettejében tíz különféle alakot fog ábrázolni. Ezek: ügyvé i irnok, kertész, angol gouvernante, bérkocsis, dragonyos hadnagy, öltöztető, operarendező, roccoco-tánczos à la Watteau, Tyroli nő és pokol fejedelme.

= A GIL BLAS statisztikája szerint Berlinben van a legexaltáltabb színházi közönség, Párisban a leghálásabb, Londonban a legelfogulatlanabb, Bécsben a legvigabb és Szt.-Péterváron a leglármásabb.

A TAVASZ.

— Makart Hans utolsó munkája. —

A BÉCSI műcsarnok emeletének minden helyiségét, sőt a lépcsőházat is egy a művészetre néve korán elhunyt mester: MAKART munkái foglalják el. A gazdag kiállítás 90 számot, s ugyanannyi munkát tartalmaz és élénk tárja egy nagy

tehetség teljes működését, a kora ifjúságtól, a dilettantismustól kezdve azon korig, a mikor a mester elismert kedvenczvé vált nemzetének és az egész művilágnak, — a mikor már büszkén tekinthetett vissza tettűs életének múltjára, a mikor már pihent az oly busásan kiérdemelt babérokon.

Milyen nagy szerencséje volt a mesternek, hogy nem lehetett tanúja genialis munkái elzűllésének, azt csak most lehet leginkább tapasztalni, mikor munkáinak hosszú sora van egy rakáson közszemlére kitéve; — most, midőn a szemlélő nem fojthat vissza egy-egy fájó sóhajt, mert látja, hogy a mester nagy hírneve sokkal tovább fog élni, mint munkái, melyek most már kezdenek enyészni. Lesz-e két évtized múlva Makart-munka látható: azon okunk van kételkedni, és ezen kételyt igazolja az éppen most látható Makart-kiállítás.

A kiállítás maga nem teljes. Hiányoznak itt a mester legjobb és legszebb alkotásai: «A florenzi pestis», «V. Károly bevonulása Antwerpenben», s még néhány jeles munka, melyeket nem lehetett beszerezni. Amúgy is nagy a műcsarnok kiállító-bizottságának az érdeme, hogy a mesternek kiállított munkáit, — melyek a szélrózsa minden irányában el voltak szórva — össze bírta gyűjteni. — Egy époly izgalmas tevékenységgel töltött, mint pontos lelkiismeretességgel kiaknázott élet van előttünk, s ha csak annyit említett is fel, hogy nem minden munkája van itt a mesternek és mégis 90 szám gyűlt össze, melyek mindegyike kisebb-nagyobb mértékben jogigényt tarthat a művészi névre, a melynek túlnyomó része hivatva van a mester hírnevét a magasabb régiókban megerősíteni, akkor már az is be van igazolva, hogy MAKART korunknak nemcsak legszorgalmasabb, legtevékenyebb mestere volt, hanem terén is egyedül állott kiváló nagyságában.

Mit bámuljunk meg előbb? Csodáljuk-e a mester magasröptű, merész fantáziáját, midőn a bécsi díszmenet pittoreszk terveit szemléljük? Dícsőítsük-e az igazi költői felfogást és conceptiót, melyet oly szép sikerrel fektetett mindkét «Romeo és Juliá»-jába, a colorit-et, melylyel oly nagyszerűen dolgozta fel a «Bachus-családot» és «Cleopátrát», habár utóbbiban a logikai igazság hiányzik is?! De hát ki dolgozott volna hibátlanul? Ki? Senki! Hisz ez nem is lehet a művész feladata, különben senki sem nyerné el a méltán neki nyújtott babért. Különösen a képzőművészetben a mesternek a fősúlyt arra kell fektetnie, hogy hibáit, melyek elkerülhetlenek, sikeresen palástolni törekedjék. MAKART-nak is voltak ellenségei, s jó barátai egyaránt; említettünk már egykor, hogy barátai és ellenségei egyaránt igazságtalanok voltak irányában, a mennyiben előbbieket csakis isteni alkotásokat, az utóbbiak pedig szintén csakis rossz és czéltévesztett kivitelt láttak munkáiban. Most mindkét táborból egyenlő itélet hangzik, — a sors az eszméket kibékítette és az egyéneket összevezette, pedig csak rövid ideje, hogy a mester meghalt. — Az itélet mindkét részről szomorúan hangzik és ezen itélet igazságáról meggyőződhetik mindenki, a ki a «Makart-kiállítás»-t

megszemléli. Tisztában van azzal mindenki, hogy csak rövid évek kérdése, miszerint MAKART munkái egészen elenyésznek. Említettük multkoriban, hogy a «Bachus család» keresztül-kasúl van repedezve, a festék lehullani kezd, s a kép némely részén látható már a vászon. Pedig ezen munkáját már régebben készíttette a mester. Az újabbak közül láttuk itt «Romeo és Juliá»-t, «Cleopátrá»-t, «A nyárt» s még néhányat, melyek elveszítették üdeségüket, a színpomba fényét eltakarja a fátyol homálya, mely a munkákat bevonta, s kéregként nehezül rájuk; a festék repedezése nagyban észlelhető ezeken is, bár csak rövid ideje, hogy e munkák elkészültek.

Mi lesz rövid idő múlva? Semmi! Megmarad a vászon és tizedek múlva a jövő generáció valamely múzeumban csakis e vásznat szemlélheti meg, s ha képzelete éles, akkor oda képzelheti majd azt a munkát is, mely valaha rajta létezett, s melyet csak réznyomatban vagy más utánzatban tekinthet meg. Ez alkalommal a mester egyik jeles tanítványától kérdeztem, mi az oka, hogy mestere munkái oly gyorsan enyésznek? «Nagyon szárazon festetb» mondá a növendék, ki a mester működését éber figyelemmel kísérte. — Ne kutassuk az okot, mely az okozatot előidézte; ki kell békülnünk a sorssal, mert hisz tudjuk, érezzük MAKART művei tarthatlanságát. Ezen persze másítani nem lehet! A kiállítás által az ezzel összekapcsolt czél el lett érve: a nagy közönség, mely hónapokkal ezelőtt oly impozáns módon búcsúzott el kedvenczétől, a nagy MAKART-tól, most ennek nagyszerű munkáitól búcsúzik nyilvánosan. Erzi és tudja mindenki, hogy «Makart-kiállítás» többé nem lesz, ezrenkint siet a nép a műcsarnokba megbámulni a nagyszerű alkotásokat, hogy így rója le a kiérdemelt kegyelet jelét. És a bécsi nép nagyon is tud hálnak mutatkozni azok irányában, kiknek lekötelezettjévé vált.

Ha a kiállításról magáról akarnánk írni, ismétlésbe kellene bocsájtkoznunk, a mit nem tehetünk, de tenni nem is akarunk; mert a mester halálakor ismerítettük meg annak életét, működését és munkáit. Ezúttal MAKART utolsó munkáját, «A tavasz»-t fogjuk leírni, előzőleg röviden ismertetve «A nyár»-t is.

MAKART «A négy évszak» című munkájával nemcsak négy nagyszabású munkát akart alkotni, hanem az eddigi hasonlányú munkáktól eltérőket akart készíteni. Tudvalevőleg eddig ezen allegorikus munkákat úgy készítették, hogy az évet, mint felöltöztetett nőalakot ábrázolták, fején virágkoszorúval, jobbában sarlóval és kalászszal, baljában szarúval és gyümölcsessel, míg lábainál szenes serpenyőt helyeztek el. Hasonlóan alakították a négy évszakot is: a tavasznak a virág, a nyárnak a kalászkoszorú, az ősznek a gyümölcs, különösen a szőlő és szőlőfürt-koszorú, míg végre a télnek fenyőág-vagy leveletlen ág-koszorú volt symboluma. Mások az asszony ölében az állatkört alkalmazták és pedig a tavaszt a bika (május), a nyarat az orosz lány (augusztus), az ősz a skorpió (november) és a telet a vízöntő (február), — vagy ismét másoknál a Flóra, Demeter, Dyonisos és

Boreas jelvényei képviselték. MAKART azonban, a ki minden tekintetben újat és eredetit akart felmutatni, itt is eltért a régi szokás- és elvtől, itt is új iskolát alkotott, habár nem minden tekintetben érte el tökéletesen célját.

Igaz, hogy ezt most lehetetlen szigorúan megítélni; mert a «négy évszak» közül csupán «A nyár» lett kész, «A tavasz» pedig majdnem kész, de mégis befejezetlen maradt, tehát csak fragmentum. A festészetben addig, míg a munka nem kész, ítéletet nem lehet felelté mondani; mert ha tiszta eszmével találkozunk is, s ha látjuk is már, hogy a majdnem kész munka nagyban megközelíti a tökélyt, melyet az eszmétől és egy mesteri ecset-től várhatunk, még sincs kizárva az eshetőség, hogy éppen az utolsó vonásokkal romlik meg az alkotás, hogy ezen utolsó vonások döntik rakásra a munkához kötött nagy reményeket.

«A nyár», a mint előttünk van, sehogyan sincs hivatva képletben mutatni be az évnek ezen szakát, és ha a mester nem adta volna neki a «nyár» nevet, akkor ezen elnevezésre senki sem jött volna. Inkább elneveztük volna «Fürdő-leányok», vagy «A sakkozó-leányok»-nak. A kép, mint majdnem minden Makart-kép, tele van meztelen, üde leányokkal, kik a baloldali pataokban mngfürdők; a közepén egy meztelen leányka hever a nyugágyon és pajkosan játszik a felette röpködő pillangókkal, míg végre a jobb oldalon egy kerek asztal körül gyűl össze néhány gyönyörű leányka és ott sakkot játszanak. A kép Makart-féle fantáziában van felfogva és kivive, tele költői momentumokkal és — mint volt — üde színpompával, a melynek most már csak nyoma látható, minthogy a képet fátyolszerű réteg vonta be. Hogy azonban az üde fiatal leánykák fürdenek, sakkot játszanak és egyikök pillangókkal játszik, még nem következett a nyár symbolumára, habár a kép nyári kép. A gazdag dekoráció, a mely téren MAKART korszakunkban egyedül áll, nagyobbítja a mű fényét és becsét, az tény; de az is tény, hogy a kép célját nem érte el. A ki most tekint meg ezen alkotást, az bizonyos alább becsüli a kép értékét, mint az, a ki még ép állapotban látta; mert míg más mesterek munkái mindinkább többet érnek, addig MAKART munkái annál inkább veszítenek művészi értékükből, minél idősebbek lesznek.

Makart halála előtt nyolcz nappal e sorok írója meglátogatta a nagyszerűen berendezett műtermet, melyben a mester dolgozott. Akkor persze még dolgozott, s nyolcz nappal később megmerevült a kéz, a mely oly csodás műveket alkotott. Ott függött a nagy falon «A tavasz», a művész legnagyobb, de talán legnagyszerűbb munkája. Koholmány volt az, mintha Makart fantáziája csökkent volna, vagy az éber szemeket ködös fátyol borította volna; mert éppen ezen munkája lenne leginkább hivatva beigazolni, hogy a művész fantáziája megszokás nélkül folyton nőtt, hogy szemei épp oly élesek voltak, mint azelőtt, s alkotó tehetsége jóval erősbült; mert Makart ezen munkájába költői conceptusának teljes erejét, saját énjét fektette bele. — A kolossális munkát néhány nap alatt teljesen be lehetett volna fejezni,

de a kérlelhetlen halál uralkodott a művészet felett és a művészet géniusa kénytelen volt tért nyitni a halál géniusának. Makart «Tavasza»-a azért mégis unikum marad a műtörténelemben; mert a mit «A nyár»-ral el nem bírt érni, elérte «A tavasz»-szal, hogy a régibb mesterek alkotásainak irányától tökéletesen eltérve, modern módon symbolisálta a tavaszt, elég érthetően laikusnak éppen úgy mint szakembernek.

Az óriási kép három részre oszlik: a baloldalon a kiválóan üde és idylli bokrokban és virág-galyak között pajzán «amoret»-ek futkozva játszanak a kövér pázsiton, a mely lugas a középső erdővel ily színpompában és a gyönyörű virágok ily megkapó képében a természetben ugyan nem létezik, de létezett egy Makart kifogyhatlan és kiaknázatlan fantáziájában, a melyet ő azután híven vitt át a vászonra. A középső rész főalakja egy festői szépségű leányka; mögötte az erdőlombok. A leányka a liget kristály patakából merített vizet és egy kis edénybe nyújt az üdítő italból a jobb felől lóhalálban érkező ifjúnak, ki a kantárszárnát fogva vezeti szilaj lovát az erdőnyiladékra a liget árnyába. — Az ifjú deli alakját Makart-színen festett vörös bársony-ruha takarja, mely deli termetét és méltóságát még inkább emeli. Ez a jobb oldal, a harmadik rész.

A kövér pázsit, a színdús virágok és a zöld galyak ábrázolják a természet tavaszát, az üde ifjúságban alkotott leányka és a fiatal deli ifjú az élet tavaszát ábrázolják. Az érkező és szomjazó ifjú, ki a bűvös pillanat hatása alatt bámulva szegezi élvívóvá szeméit a szűzi szemében reá tekintő leánykára, ki üdítésül nyújtja feléje a kristály patak levét. — első pillanatra elárulja, hogy nem a gyöngyöző víz, csupán a leányka szerelme lépes égető szomját oltani és hevesen feldobogó szívét lecsillapítani. Ezen momentum költői hatását emeli még a baloldali bokrokban levő Amor pozitúrája, ki bár távol e jelenettől, mégis szorosán idetartozik. És ez a momentum az, a mely végre a szerelem tavaszát fejezi ki. Te át egy képen törekedett Makart a természet, az élet és a szerelem tavaszát kifejezni és ezen feladata kitünően sikerült is.

A colorit dolgában itt Makart igazán remekelt. Annyi fényt, annyi pompát egyik munkáján sem fejtett ki, mint ezen s habár a természetben ilyen festői tájkép sehol sem lenne található, nem vét sem az aesthetika, sem pedig a logikai következtetés ellen, — egy túlvilági olympi regét tár elénk ezen nagyszerű alkotásban. A rajz bizony itt is sok kívánnivalót hagy hátra; ámde Makart soha sem volt jó rajzoló és mindenkor értette a hibás rajzot koloritjével elpalástolni.

Ha valamivel, úgy csakis a túlcsigázott idealismussal lehet vádolni. De hát Makartnak melyik munkája nem árulja el az idealistát? Hisz ha idealista nem lett volna, ki tudja, mire vitte volna ecsetjével. Ezen váddal, melyet életében gyakorta volt alkalma hallani, soha sem törődött; minden szó falra hányt bőszenem volt. Ez volt a szerencséje, nem alterálta a beszéd, s szabad művészetét nem szorította korlátok közé, — magas

eszméit monumentális stylan érvényesítette, realizálta.

Hogy mi fog történni a félbeszakított munkával? azt nem lehet tudni. Nincs korunkban olyan jeles kolorista, a ki be tudná fejezni; a ki pedig ecsetjét tenné a munkára, az nyilván profanizálná.

«Az ősz» és «A tél» pedig csak a mester agyában lett érett, — még skizzet sem készített róla. Eszméjét magával vitte a túlvilágba.

NYÁRI SÁNDOR.

KÉPZŐMŰVÉSZETI HÍREK.

~ A MŰCSARNOKBAN GIRON «Két nővér» című festménye és a többi képek már csak szerdájig, e hó 11-ig maradtak kiállítva. Szombat óta Matejka történelmi festményét «Brandenburgi Albert meghódolását I. Zsigmond lengyel király előtt» van kiállítva, mely terjedelmére még Munkácsnak legutóbb kiállítva volt remekművénel is jóval nagyobb, amennyiben szélessége keret nélkül 7 méter 88 centiméter, magassága 4 méter. A kép a krakói lengyel múzeum tulajdona s hozzáink Prágából érkezett.

~ A DEÁK-SZOBOR befejezetlenül maradt két mellékalakja, a «Hazaszeretet» és a «Kiegyezés» allegorikus csoportjai már újra munka alá vétettek. Az elhunyt művész két tanítványa Keszler Adolf és Mayer Ede dolgoznak rajtuk a mester intencziói szerint. Munkalatuk felett a Deák-szobor bizottságának megbízásából Strobl Alajos szobrász gyakorolja a felügyeletet, ki most naponként ellátogat a műterembe. Minap a Deák-szobor főalakját a két mellékalakkal együtt, továbbá a Pannonia-szobor főalakját is lefényképezték részint ereklve gyanánt, részint a kivitel hűségének ellenőrzése végett. A Deák-szobor főalakja már a jövő hónapban öntés alá kerül, míg a két mellékalak körülbelül hat hó múlva lesz teljesen kész, úgy hogy öntésükről intézkedni lehessen. Huszár egy másik félben maradt művének, Volkmann Róbert elhunyt zeneszerzőnk mellszobrának végleges befejezésével s márványba vésésével Keszler Adolfot bizta meg a nemzeti zenede pártolóiból alakult szobor-bizottság.

— Az «Ország-Világ», e legnagyobb gondallal szerkesztett legszebb képes heti lapnak február 14-iki 7. száma is oly gazdag tartalommal és oly szép képekkel jelent meg, hogy külföldi képes lapokkal is kiállia az összehasonlítást. Elég ha felsoroljuk tartalomjegyzékét, mely a következő: «A székely háza», Elbeszélés. — Irta Vértessy Arnold. — Milton. Költő-műve. Irta Hadari. — Az angolok Egyiptomban. (Három képpel.) Irta Szokolay Kornél. — Gondolj a székelyre. — A falu urai. Regény. Irta Tolnai Lajos. Folyt. — Az ill. Költő-műve. Irta Maiombegyi István. — A tündér háza. Irta Hatala Péter. — Erdélyi oláh népélete. (Számos képpel.) Irta és rajzolta Agyagfalvi Goró Lajos. — A háború szenvedése, lobozás, orvoslás. Kaulbach festménye után. — A művészetekről. Életrajz. Irta Jesson. Ford. Sám László. — Erdélyi háza és állambizottság. Két képpel. — A hét története. Irta Székely Huszár. — Az állandó rovatok gazdagsága tellimul minden várokozás. Legújabbban is szaporodott egyvel: «A nők világa»-val. A rovatok ezek: Tudomány és irodalom, színház és művészet, hírlapok, nők világa, könyvtárak, vidéki élet, sport, hygien, gyarapodás, immet-önnan, rajzok, napár és hirdetések. — Az «Ország-Világ» iránti érdeklődést mi sem bizonyítja fényesebben, mint hogy az ez évi 3. és 4. számot újra kellett nyomtatni. Az «Ország-Világ» legközelebbi száma a meglepetések egész sorában részesíti a közönséget. A többek közt: Jókaitól hoz egy kitünő humoreszket, minőt csak a magyar költők fejeldelme írhat. Az «Ország-Világ» előfizetési ára január-decemberre 10 frt, január-juniusra 5 frt, január-márciusra 2 frt 50 kr. Az előfizetési pénzek a Pallas, irodalmi és nyomdai részvénytársasághoz küldendők. Budapest. IV., gránátos-utca 6-ik szám.

• Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság nyomása.

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyámlolítására és felvirágoztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregszászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdemdús megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

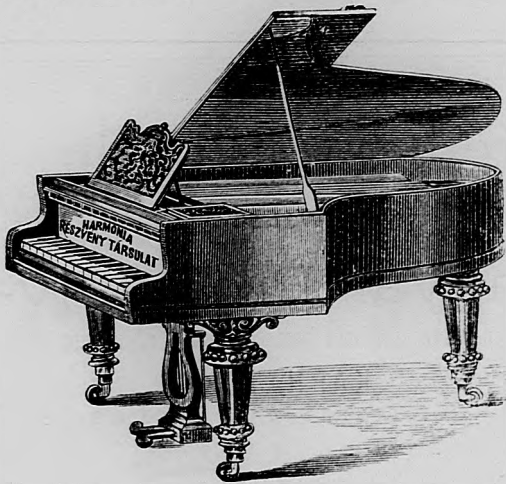
A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora-műipar is.

Ezen bajon vélt segíthetni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az **ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT**“ megalapítá, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapestten Huszár-tucza 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek orsz. nevű szaktekintélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénzt és fáradságot nem kímélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaerőt szerződötetett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogástalan anyag fordítatik s a zongorákért teljes garancia vállaltatik.

Szalon stutz-zongora.

Hogy azonban ezen egyetlen nagyobbszerű magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel, — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százezrek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hozatván zongora-szükségletüket, százezrek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazánkba befolyjni.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK:

Fekete és barna szárnyzongorák (<i>Conzert-Flügel</i>)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (<i>Salon-Stutz</i>)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1 $\frac{1}{2}$ méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállitással.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesítettnek. Játszott zongorák ujjakkal becsérlettnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőrozottatnak s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakittatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácscsal szolgál — becsérlés esetén pedig ügynökét az illető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

**A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT
IGAZGATÓSÁGA.**